

Narodna in univerzitetna knjižnica
Turjaška 1
1000 Ljubljana

Zadeva: Javni poziv k čimprejšnji izdelavi smernic/dogovorov/ za (sistematično in) enotno bibliografsko obdelavo rokopisov in zapuščin v slovenskem knjižničnem sistemu

Spoštovani,

v slovenskem knjižničnem sistemu nimamo dorečene **enotne** bibliografske obdelave rokopisnih in zapuščinskih fondov. O tej pereči problematiki smo razpravljali v delovni skupini domoznancev osrednjih območnih knjižnic (OOK) in dali pobudo za pripravo posebne delavnice oziroma srečanja na to temo. Organizacijo je prevzela Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, ki od leta 2018 koordinira domoznansko dejavnost med OOK-ji, k sodelovanju pa smo povabili tudi Sekcijo za domoznanstvo in kulturno dediščino pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije, ki si prizadeva za obravnavo pobud in problemov v slovenskih splošnih knjižnicah s stališča domoznanske dejavnosti in kulturne dediščine. Na potrebo po rešitvi tega vprašanja so opozorili tudi v Univerzitetni knjižnici Maribor, kjer so januarja 2019 pripravili pogovor in predstavitev programskih orodij za popisovanje dokumentarnega, arhivskega in rokopisnega gradiva, ki jih uporabljajo v arhivih.

Narodna in univerzitetna knjižnica je v svojem Strateškem načrtu za obdobje 2015–2019 določila ukrep vzpostavitve enotne bibliografske obdelave rokopisnih in zapuščinskih fondov v slovenskem knjižničnem sistemu (do konca leta 2016). Že začetni poskusi za reševanje kompleksne problematike doslej še niso pripeljali do ustreznih rešitev, in to kljub temu, da je bila že leta 2015 v Narodni in univerzitetni knjižnici imenovana delovna skupina za vzpostavitev enotne bibliografske obdelave rokopisnih in zapuščinskih fondov v slovenskem knjižničnem sistemu (vodja: Marijan Rupert, člani: Zoran Krstulović, Renata Šolar, Irena Kavčič, Alenka Bagarič, Milena Bon, Irena Sešek).

9. maja 2019 smo se v ptujski knjižnici na delovnem srečanju z naslovom *Obdelava zapuščin in rokopisov v slovenskih knjižnicah* zbrali knjižničarji iz številnih slovenskih knjižnic. Medse smo povabili tudi kolege arhiviste, da bi nam pokazali, kako se obdelave gradiv lotevajo v slovenskih arhivih in katera strokovna načela jih vodijo pri delu. Namen delovnega srečanja je bil:

- pregled praks v knjižnicah, ki obdelujejo rokopisne in zapuščinske fonde, in pridobitev celovitejšega pregleda nad trenutnim stanjem,
- identificiranje nujnih ukrepov za rešitev problematike in predlogi za skupne aktivnosti v prihodnje,
- razmislek o možnostih za povezovanje med strokami, zlasti med arhivi in knjižnicami, ki hranijo našo skupno pisno kulturno dediščino.

Na podlagi predstavljenih referatov in razprave na okrogli mizi, na kateri so sodelovali mag. Marijan Rupert, dr. Eva Kodrič Dačić, Mira Petrovič, dr. Vlasta Stavbar, mag. Branka Kerec in Simona Šuler Pandev, se je na srečanju zelo jasno pokazalo, da je stanje na področju bibliografske obdelave zapuščinskih in rokopisnih fondov zaskrbljivoče ali celo alarmantno. Knjižnice, ki nimajo na razpolago enotnih smernic, v praksi pristopajo k različnim načinom popisov, ki temeljijo na obstoječi tradiciji, nastale evidence pa pogosto ostajajo zgolj interno gradivo v ustanovi. Na drugi strani zakonska določila (Zakon o knjižničarstvu), zavedanje o potrebah uporabnikov, proces digitalizacije gradiva ipd. obvezujejo knjižnice, da se lotevajo obdelave delov teh fondov v vzajemnem katalogu COBIB.SI (posamezni zapisi in zbirni zapisi). Zaradi specifičnih zahtev pri popisovanju tovrstnega gradiva (npr. pomembnost provenience, ustvarjanje različnih hierarhij glede na potrebe knjižnice, postavitve tega gradiva in z njim povezano signiranje in inventariziranje, ustrezni izpisi) pa prihaja do velikih težav oziroma neenotnosti: sistem COBISS namreč zaradi svoje linearne zasnove trenutno ne omogoča ustreznega strukturiranja podatkov, ustreznega medsebojnega povezovanja le-teh glede na različne potrebe različnih knjižnic, kot tudi ne ustreznih izpisov – takšnih, ki bi ustrezali tako uporabnikom pri iskanju kot knjižničarjem za razvrščanja. Res je, da je popisovanje sicer že možno, a je zaradi možnih popisov neenotno, od popisovanja celotne zapuščine do popisovanja na nivoju posamične entitete (enote/dokumenta) – interes pa je, da je znotraj enotnega sistema tudi popisovanje čim bolj enotno, oziroma da omogoča minimalne povezovalne in strukturirane sklope.

V razpravi so se izoblikovala naslednja tematska področja, kjer potrebujemo dogovore:

- dogovori o uporabi standardov za bibliografsko obdelavo rokopisov in zapuščin;
- natančno je potrebno definirati predmet bibliografske obdelave (definicije, termini);
- določiti je potrebno status tega gradiva v knjižnicah in zakaj potrebujemo zapis v vzajemnem katalogu;
- najprej moramo iskati rešitve znotraj obstoječega vzajemnega knjižničnega kataloga (COBISS).

Menimo, da navedena situacija ni odraz premajhnega zavedanja knjižnic o pomenu pisne dediščine, ki jo hranimo, temveč pomanjkanja zakonodajnih in strokovnih podlag, na katere bi se lahko naslonili pri njeni identifikaciji, evidentiranju in predstavljanju.

Omenjena srečanja nakazujejo potrebo po čimprejšnjem pristopu k reševanju, saj smo knjižnice ob prejemanju rokopisnih in zapuščinskih fondov, nenazadnje tudi s pogodbami, zavezane k čimprejšnjemu popisovanju in promociji. Zato **pozivamo** Narodno in univerzitetno knjižnico, da čimprej pripravi smernice za enotno popisovanje (vključno z lokacijskimi podatki) zapuščinskih in rokopisnih fondov, na podlagi katerih bodo nato pripravljene ustrezne tehnične rešitve za ustrežnejšo obdelavo in izpise v vzajemnem knjižničnem katalogu.

Pričakujemo, da bodo k reševanju povabljeni sodelavci z izkušnjami in ustreznimi kompetencami ter IZUM, ki bo poiskal tehnične rešitve za sistematično in enotno bibliografsko obdelavo rokopisov in zapuščin.

V tem procesu upamo tudi na dobro sodelovanje pristojnih s slovenskimi knjižnicami, strokovnimi združenji in zainteresirano strokovno javnostjo, prav tako tudi sodelovanje z drugimi institucijami, ki ohranjajo pisno kulturno dediščino.

Ptuj, 30. maj 2019

Direktor Knjižnice Ivana Potrča
Ptuj

mag. Matjaž Neudauer

Predsednica Sekcije za
domoznanstvo in kulturno
dediščino

dr. Klavdija Sedar

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Klavdija Sedar'.

Predsednica
Zveze bibliotekarskih društev
Slovenije

dr. Sabina Fras Popovič

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Sabina Fras Popovič', next to a circular blue stamp. The stamp contains the text 'ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE' and 'LJUBLJANA'.

Poslano v vednost:

- Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije
- Združenje splošnih knjižnic
- Univerzitetna knjižnica Maribor
- Institut informacijskih znanosti (IZUM)